

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. הזהרו בערבוביתא.....1
- ב. הזהרו בחבורה.....2
- ג. הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה.....3
- ד. על עזבם את תורתך וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה ... שאין מברכין בתורה תחלה.....4
- ה. קונם שאיני עושה לפי אבא לפי אחיך לפי אחי ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך אין יכול להפר.....5
- ו. שלא אכחול שלא אפקום ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה.....5
- ז. שלא אציע לך מטתך ושלא אמזוג לך את הכוס ושלא ארחץ לך פניך ורגליך אין צריך להפר.....6
- ח. לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדריו עצמו.....6
- ט. דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן 6

דף פא.

א. הזהרו בערבוביתא

יש לאדם להזהר בכבוס בגדים, ובחפיפת הראש, וברחיצה, למנוע ערבוביתא, כלומר פצעים מחלות וכאבים¹.

כבר התבאר במסכת שבת דף נ: שרוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום משום כבוד קונו. ובמדינותינו שאין אנו הולכים יחפים א"צ לרחוץ רגליו שחרית².

וכן צריך גם לסדר זקנו³ ופיאותיו להעמידם על מכונם כראוי והוא גם בכלל "זה אלי ואנוהו" התנאה לפניו במצוות, וישטוף פיו מפני הרירים שבו כדי להזכיר השם בקדושה וטהרה.

וכבר התבאר במסכת ברכות דף מג. שתלמידי חכמים⁴ צריכים להיות זהירים יותר בענין הלבוש, יותר משאר הבריות, שלא ילבש בגדיו הפוכים וכדו', כדי לכבד את

¹ ראשונים בסוגייתנו

² מ"ב ד ב

³ שו"ת יד הנוך בסוה"ס בהג' על השו"ע או"ח סוס" ד

⁴ רמב"ם הלכות דעות פרק ה הלכה ט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

התורה. מלבוש תלמיד חכם מלבוש נאה ונקי, ואסור לו שימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצא. ולא ילבש לא לבוש של מלכים, כגון בגדי זהב וארגמן שהכל מסתכלין בהן. ולא מלבוש עניים שהוא מבזה את לובשיו, אלא בגדים בינונים נאים. ולא יצא מבושם לשוק, לא בבגדים מבושמים, ולא ישים בושם בשערו, במקום שיחשדו בו במשכב זכור, אבל אם משח בשרו בבושם כדי להעביר את הריח, או במקום בו אין חשד כזה, מותר⁵.

ג. הזהרו בחבורה

ישתדל ללמוד בביהמ"ד בחבורה⁶, ואחר שיצא מבית הכנסת ילך ללמוד בבית הבית המדרש בחבורה⁷ ואף שעצם הלמוד אף שכשהוא לומד ביחיד הוא ג"כ מקיים צתות עשה של תלמוד תורה מ"מ לכתחלה מצוה להדר כל מה שיכול ללמוד בחבורה שעיי"ז יש כבוד שמים יותר⁸. וגם אמרו חז"ל אין התורה נקנית אלא בחבורה.

ואם לא מצא חברים ללמוד עמם ילמד לבד. וכן מי שמרגיש שאם ילמד לעצמו יעלה בידו יותר להבין דבר על בוריו וכוונתו שלאחר שיעלה בידו ישתדל ללמוד גם עם אחרים, שפיר דמי⁹. וי"א¹⁰ שבא"י אין לחוש כל כך לילך ללמוד בביהמ"ד בחבורה.

וכבר התבאר במסכת ברכות דף סג: שעל הלומד יחידי נאמר "חרב אל הבדים ונאלו חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה".

⁵ עיין שו"ת פעולת צדיק ח"ג רכו ועיין שו"ת עשה לך רב ח"ה נ ועיין שו"ת משפטי עוזיאל מהד"ת י"ד א כה ועיין שו"ת אז נדברו ח"ד לו וח"ה ס"ב ובשו"ת באר משה ח"ד קב

⁶ פי' הרא"ש בסוגיין וז"ל "ללמוד תורה ברבים כי מתפקחין זה מזה אבל הלומד יחיד חרב על הבדים ונאלו" ועיין הנהגות ופסקים (הגרי"ח זוננפלד) הלכות תלמוד תורה ב

⁷ שו"ע ונו"כ קנה א

⁸ עיי"ש בבה"ל וכן אמרו חז"ל בכמה מקומות ברב עם הדרת מלך וכבר אמרו חז"ל [ברכות ו'] שיש נפקא מינה בין מי שלומד ביחיד דאף שהקב"ה קובע לו שכר על זה מ"מ לא מכתבן מליה בספר הזכרונות משא"כ כשלומד שלא ביחיד נאמר עליהם בכתוב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ונו' ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו וכש"כ כשלומדים בעשרה יחד דאז קדמה שכינה ואתיא כדכתיב אלהים נצב בעדת אל גם עיי"ז נושא הקדוש ברוך הוא פנים לישראל כדאיתא בתנ"א פ' כ"ג תשובת הקדוש ברוך הוא למדת הדין ששואלת לפניו למה הוא נושא פנים לישראל והלא כתיב האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים והשיב הקדוש ברוך הוא איך לא ישא פנים לישראל וכו' ולא עוד אלא שהן מלמדים את התורה ויושבים אגודות אגודות ועוסקים בתורה עיי"ש. וכן המנהג כהיום בכל קהלות ישראל שקובעים ללמוד בחבורה אחר התפלה בביהכ"נ ואומרים קדיש דרבנן. ואין אומרים קדיש דרבנן אלא על תורה שבע"פ ולא על פסוקים וכן על דברי אגדה אומרים קדיש דרבנן [אחרונים]. עוד כתבו דלענין אמירת הקדיש אין מעכב שילמדו דוקא בעשרה דאפילו אחד או שנים שלמדו יוכלו לומר קדיש רק שהיה עשרה בביהכ"נ. וגם דאפילו איש אחר שלא למד יוכל לומר הקדיש.

⁹ שו"ת שלמת חיים יורה דעה סימן צט

¹⁰ יעב"ץ בהקדמתו לסידור ועיין כתב עת: נור התורה מו, תשס"ז, צג – צט מהרב שמואל יעקב אברהמי בחשיבות הלימוד בחבורה והיתר הלימוד ביחיד

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

בזמן הזה שלומדים מן הספרים¹¹, אין איסור זה של לימוד ביחיד. ובארץ ישראל שאוירה מחכים, גם כן יש סיבה להקל.

ובזמננו שיש הרבה ספרים בכל מקצועות התורה, והם החברים שעוסקים עמהם בתורה, ואף שאין תחליף לחבר שמחדד אותו, מ"מ כבר אינו יחידי ועל כגון זה לא אמרו חז"ל חרב אל הבדים.

אך ודאי אם אפשר בחברותא, ראוי הדבר. ונאה ויאה ששני ת"ח מחדדין זה את זה, וכל אחד מעמיד את חברו על האמת.

וישתדל להרבות תלמידים שאין התורה נקנית אלא בחבורה וכן נאמר (דברים כז פסוק ט) הִסְפַּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל עֲשׂוּ כְתוּת וְעִסְקוּ בַתּוֹרָה¹². ולא ישב אדם בחבורת עמי הארץ שמא ימשך אחריהם¹³.

ג. הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה

הזהרו בבני עניים ללמוד תורה¹⁴, ושכר מלמדי¹⁵ תינוקות תקנת חכמים היתה לפרוע מקופת הקהל בעד כל התינוקות שבעיר בני העשירים והעניים יחד, ועכשיו במדינות אלו נוהגין שכל אחד פורע בעד בנו אם ידו משגת.

ומי שאין ידו משגת חייבים הציבור לפרוע בעדו מתקנת חכמים¹⁶, וכל עיר שאין בה מלמדי תינוקות מחרימין כל אנשי העיר שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שהוא הבל שאין בו חטא

ובקהילות גדולות יש חבורות נמנים לדבר מצוה רבה זו, המתנדבים שכר תלמוד תורה לבני העניים, ובמקומות שאין שם חבורה זו כופין לפרוע מקופת הקהל ואמרו חכמים הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה שנאמר יזל מים מדליו.

¹¹ ילקוט יוסף קצוש"ע יורה דעה סימן רמה רמו – הלכות תלמוד תורה תשובות והנהגות כרך א סימן תקמב שו"ת עטרת פז חלק א כרך ב – יורה דעה הקדמה וכמו כן אנו נוהגים בס"ד שבעת העיון באיזה סוגיא דינא יתיב וספרין פתיחו לעיין ברוב ככל הספרים המצויים תח"י ככל האפשר, דמלבד שזהו החיוב מכללי ההוראה לעיין ברוב ככל ספרי הפוסקים הנמצאים וכעין שכתב הגר"ח בשו"ת רב פעלים ח"א כשלומד עם ספרים ורואה סברותיהם כתב ע"ז בס' מנחת שמואל (לתלמיד הגר"ח מולאז'ין) שלא השיב כעוסק בתורה לבד אלא עם עוד חבר, וראה בס' דברי הנינא (סימן ד אות ג) שהביא את דברי ספר חסידים (סי' תתקמ) שכתב דיש אדם מצליח בלימודו כשהוא עוסק לבד יותר מה שהיה לו חבר לכך נאמר "יהיו לך לברך". ע"כ

¹² ברכות סג:

¹³ עיין שיטה מקובצת בסוגיין שהביא שני פירושים אלו בהזהרו בחבורה.

¹⁴ ר"ן כאן ועיין באר שבע מסכת סנהדרין דף צו עמוד א

¹⁵ שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות תלמוד תורה פרק א סעיף ג

¹⁶ והעניים יכולים לכופ את העשירים לפרוע בעד בניהם מקופת הקהל ואפילו העשירים יכולים לכופ זה את זה לפרוע שכר מלמדי תינוקות שלהם מקופת הקהל שנותנים בה גם מי שאין לו בנים כי כן היתה עיקר תקנת חכמים להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר בין גדולה בין קטנה ולהטיל שכר מלמדי כל התינוקות שבעיר בין עשירים בין עניים על כל הקהל שבעיר כל אחד כפי השגת ידו אפילו מי שאין לו בנים.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

**ד. על עזבם את תורת וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא
הלנו בה ... שאין מברכין בתורה תחלה**

ברכת התורה צריך ליזהר בה מאד¹⁷, שאסור¹⁸ לעסוק בדברי תורה עד שיברך ברכות התורה¹⁹. ויברך אותה בשמחה גדולה דמצינו שאחז"ל על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר יקוק על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה. (ירמיהו ט פסוק יא יב) ואחז"ל שדבר זה נשאל לנביאים על מה אבדה הארץ שישראל היו עוסקים בתורה, ומצינו שכל זמן שהיו עוסקים בתורה ויתר הקדוש ברוך הוא על עונותיהם, ולכן לא ידעו על מה אבדה, והקב"ה הבוחן לבבות ידע כי אף על פי שהיו עוסקין בתורה לא היו עוסקין לשם לימוד התורה, אלא כמו שלומדין שאר חכמות, ולכן לא ברכו ברכות התורה, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם, ולכן לא הגינה. ולכן צריך ליזהר מאד וליתן הודאה על שבחר בנו ונתן לנו כלי חמדתו²⁰.

גם אחז"ל שאינו זוכה ח"ו להיות לו בן ת"ח עבור זה שאינו נזהר בברכות התורה²¹.

¹⁷ שו"ע ונו"כ או"ח מז א ב

¹⁸ כן מוכח מדברי מרן החיד"א בשו"ת יוסף אומ"ן (סי' סו). וכן מוכח מדברי הגאון רבי חיים מוואלוז'ין בהקדמת ספרא דצניעותא, בשם הגר"א. וכן כתבו בחיי אדם (כלל ט סי' יא), ובשו"ת בנין עולם (חלק אורח חיים סי' ו), ובשו"ת משיב דבר (סי' מז), ובשו"ת מכתב לחזקיהו (סי' ד, דף כא ע"ג), ובספרו שו"ת אור לי (סי' יט), ובשו"ת דברי מרדכי פרידבורג (סי' נט אות כד), ועוד אחרונים. וכל זה דלא כמו שכתב בשו"ת בצל החכמה (סי' א' אות יח, ובמילואים דף קפז ע"א), שאין איסור ללמוד בלי ברכות התורה, אלא שמצוה לברך קודם שילמוד וכו', ושם אינו יודע לברך ילמד בלי ברכה וכו'. ע"ש. וזה אינו, אלא שיש גם איסור ללמוד בלי ברכות התורה. ואמנם אין הכי נמי אם אינו יודע לברך לא יהא ישב ובטל מת"ת, ולכתחלה ילמד בהרהור הלב בלבד. וכמבואר דין זה בשו"ת יביע אומר חלק ד' (סי' ח' סוף אות כג). ע"ש

¹⁹ וכתב הצ"ח, לפי שעיקר תכלית הלימוד הוא על מנת שיהיו הדברים על לבבו לזכרון, ולא ישכחם, כי השוכח מה תועלת לו בלימודו, ולדעתו ברכות התורה היא סגולה נפלאה שלא ישכח אדם את תלמודו, וסמך לזה מאי דאיתא בנדרים, אמר ר"י היה משה רבינו ע"ה לומד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה, שנאמר ויתן אל משה וכו'. הרי שאם התורה היא של הלומד במתנה, אינו משכחה. ובמס' עבודה זרה אמר רבא, בתחלה התורה נקראית על שמו של הקדוש ברוך הוא, ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה.

²⁰ מ"ב שם ב

²¹ כלומר אינם זהירים לברך כשפותחין לא מקיימא ברכתא כדכתיב ונהיה אנחנו וצאצאינו לומדי תורה כך כתב שם המפרש (המיוחס לרש"י ד"ה שאין מברכים) ורבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב שהטעם שאינם זוכים לבנים תלמידי חכמים מפני שאין מברכין בתורה הוא לפי שמאחר שאין מברכין על התורה מורה שאין קורין אותה לשמה אלא כאומנות בעלמא לפיכך אין זוכין לשלשלת הנמשך לעוסק בתורה לא ימושו מפיד. ב"י שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

וצריך לברך בין למקרא בין למשנה בין לתלמוד ופוסקים ובין למדרשי חז"ל

דף פא:

**ה. קונם שאיני עושה לפי אבא לפי אחיך לפי אחיך לפי אחי
ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרד איז יכול
להפר**

אמרה קונם²² שאני עושה²³ על פי אבא ואביך, או על פי אחי ועל פי אחיך, נדרה נדר, שהרי אינה משועבדת להם, וגם הבעל אינו יכול להפר, שאין בזה לא משום עינוי נפש, ולא משום דברים שבינו לבינה.

נדרה²⁴ שלא תתן תבן לפני בקרו כלומר לפני בהמות זכרים²⁵, וכיוצא בדברים אלו שאין בהם עינוי נפש, ואינם מדברים שבינו לבינה, וגם אינם מדברים שהיא משועבדת לו לעשות, אינו יכול להפר.

**ו. שלא אכחול שלא אפקוס ושלא אשמש מטתי יפר משום
דברים שבינו לבינה**

נדרה²⁶ מתשמיש וכיוצא בו, דברים שגורמים איבה בינה לבינו, הוא דברים שבינו לבינה. וכבר התבאר לעיל דף עט: איזה הם²⁷ דברים בינו לבינה ואיזה דברים שיש בהם עינוי נפש, ושי"א²⁸ שרחיצה וקישוט, כיחול

²² שו"ע ונו"כ רלד ע

²³ כגון שאמרה קונם ידי עושות להם או יקדשו ידי לעושיהם. ואף על פי שלא פירש כן הרב המחבר, נראה לי שזאת היא כונת הרמב"ם ז"ל [נדרים יב, יא]. ערך לחם למהריק"ש שם

²⁴ שו"ע ונו"כ שם עב

²⁵ ודעת רש"י דוקא סוס וחמור שהם להוטים אחר רביעה אבל שאר בהמות חייבית ולפירוש אחר אבל לפני בהמתו נקבות או בהמתו המיוחדת למרכבתו מחויבת לתת כמבואר באהע"ז פו ועיי"ש בט"ז א וח"מ יד

²⁶ שו"ע ונו"כ שם סו

²⁷ שו"ע ונו"כ שם נט

²⁸ במתניתין פליגי בזה ת"ק ס"ל דהויין עינוי נפש ורבי יוסי ס"ל דהויין דברים שבינו לבינה ופסקו הר"ן והרא"ש כת"ק והרמב"ן הביא הרא"ש משמו דפסק כר' יוסי וגם הרמב"ם פסק כר' יוסי אלא שחילק ביניהם דברחיצה פסק כת"ק ובקישוט פסק כר"י והוא תמוה וטרה בית יוסף לתרין אליביה בדוחק ע"כ לא הביא כאן כדבריו אלא כדעת הרמב"ן. ומורה ז"ל הוקשה לו על מה שכתב הש"ע דרחיצה וקישוט שוין לפי הי"א והוא דלא כמאן וכתב שיש ט"ס כאן בש"ע ול"נ דהש"ע לא נתכוין אלא להביא דעת הרמב"ן וכן בסעיף ס' פליגי בפלוגתא זאת אי הלכה כת"ק או כר"י. ט"ז שם מט ועייין בש"ך עג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ופרכוס, כלומר שימת איפור וטיפוח, אינם בכלל עינוי נפש אלא בכלל דברים שבינו לבינה, כלומר שהוא מקפיד עליהם שלא תתגנה עליו, אבל אין לה עינוי נפש אם לא תרחץ ולא תתקשט. וי"א שהרי הם בכלל עינוי נפש וכבר התבאר שם החילוק ביניהם.

וכל זה אינו אלא בקישוט הפנים אבל קישוט של מטה לכולי עלמא אינו אלא דברים שבינו לבינה.

ז. שלא אציע לך מטתך ושלא אמוזג לך את הכוס ושלא ארחץ לך פניך ידיו ורגליו אין צריך להפר

נדרה²⁹ שלא לרחוץ פניו ידיו ורגליו, או שלא למוזג לו הכוס ושלא להציע לו את המטה, אינו צריך להפר, לפי שהיא משועבדת לו לעשותם. וי"א³⁰ שראוי להפר שמא יגרשנה ואז יחול הנדר ולא יוכל להחזירה, הלכך נחשב כבר מעתה דברים שבינה לבינו, ואף על גב שעדיין אינו חל יכול להפר. וי"א³¹ שגם אם יגרשנה אינו חל ולכן אינו מפר.

ח. לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו

אין אדם³² יכול להתיר שבועת עצמו³³, ואין אדם רשאי להתיר שבועה או נדר במקום שיש גדול ממנו בחכמה, ובמקום שיש בו רבו אסור לו להתיר אלא מדעת רבו.

ט. דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן

²⁹ שו"ע ונו"כ שם כג

³⁰ שו"ע עא

³¹ ט"ז שם סג דדוקא באמרה: קונם שאיני עושה על פיד, יפר צריך הפרה משום שמא יגרשנה וכו' בסעי' סא שם אבל בסעיף ס"ז באומרת הנאת תשמישי עליך וכן בסעיף ע"ג בנדרה שלא לרחוץ א"צ להפר דלא מהני גירושין אלא באומרת יקדשו ידי לעושיהן שאינה קנויה לו אלא לגוביינא בעלמא ואין גופה קנויה לו ע"ז דהא אם נתנה לו מעות בעד מלאכתה היא פטורה וגם יכולה לומר איני ניוזנת ואיני עושה וע"כ אתי הקדש ומפקיע מידי שעבוד לכן כשמגרשה חל הנדר משא"כ במה שגופה משתעבד לבעלה כמו תשמיש ורחיצה דלא מהני לשון הקדש וקונם להפקיע חובו שיש לו עליה אפילו מגרשה לא חל הנדר ולכך א"צ להפר ועיין באר היטב שם ס.

³² רמב"ם הלכות שבועות פרק ו הלכה ג

³³ ומה שאמרו חכם מתיר לעצמו היינו נדוי או חרם אבל לא שבועה ונדר. רדב"ז שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

כבר התבאר במסכת פסחים דף נא. ולעיל דף טו. ששלושה דינים³⁴ נאמרו בדין מנהג איסור האחד – שאין לנהוג היתר בדבר, לפני הנוהגים איסור.

השני – דברים המותרים ונהגו כל או קהילה גדולה ישראל וקיבלו עליהם לאסור³⁵, או אם היתה ההסכמה גדר לרבים או סייג לתורה ולדבר מצוה כדי שלא יביא קלקול לדת התורה או להביא הרבה מישראל לכלל סכנה³⁶, חמורים הם מנדר, וחייבים כולם לנהוג בהם, ואין להם התרה לא בפני שלושה ולא בפתח וחרטה³⁷.

השלישי – דברים המותרים³⁸ והיודעים בהם שהם מותרים, נהגו בהם איסור מחמת סייג וגדר ופרישות, מדרבנן³⁹ הרי זה כאילו קבלו עליהם בנדר, כמבואר בסוגייתנו ואסור להתירם להם, בלי התרת נדרים⁴⁰. ובמקום ספק אם הוא מנהג או לאו יש להקל ככל ספק דרבנן לקולא⁴¹.

הלכך מי שרגיל להתענות תעניות שלפני ראש השנה ושבין ראש השנה ליום כיפורים, ומי שרגיל שלא לאכול בשר ושלא לשנות יין מי"ז בתמוז ורוצה לחזור בו מחמת שאינו בריא, צריך ג' שיתירו לו.

וגם עדיין לא התרגל שלוש פעמים⁴² אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם, ונהג כן אפילו פעם אחת, צריך התרה ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר. אך אם עלה בדעתו להתענות ומחשב בלבו לעשות היום דבר זה או ב' פעמים או

³⁴ ערוה"ש יו"ד ריד ה

³⁵ ואי רבים הסכימו לדבר אחד אי דינו כנדר ושבועה, וכן אי יש לחלק אי הקבלה נעשה על פה או בכתב, וכן אי צריך רוב בני עיר לבטלה או סגי בדעת החתומים על התקנה. והוא הדין אי המיעוט יכולים למחות בהביטול, או כשהחכם עיר אינו מסכים בהביטול, עיין תשובת בית יהודה (חלק יו"ד) סימן ט"ז באריכות, (וברמ"א סוף סימן רנח), וגינת ורדים חלק יו"ד, ריש כלל ג', ושו"ע סימן רכח סעיף מב. ועכ"פ כשנעשה בפומבי ופרסום יש למחות בביטול. אשל אברהם (אופנהיים) יורה דעה סימן ריד סעיף ב

³⁶ יו"ד רכח כה על פי ביאורו של ערוה"ש ריד יב

³⁷ ש"ך יו"ד ריד ס"ק ד מהמהרש"ל

³⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד ריד א

³⁹ שיורי ברכה שם ס"ק א בדבר יהושע ח"ב סי' ל"ח אות ג' העיר בזה, דלהדיא מבואר בנדרים ט"ז. דברים המותרים כו' איסורו משום לא יחל מדרבנן. ותמה על החת"ס בס"ק"ו שכתב דהוי דאורי' כו'. ע"ש. ועי' גם יב"א ח"ה או"ח סי' ל"ז, שהביא שכ"כ הרא"ש והר"ן בנדרים פ"א ע"ב, ועוד אחרו

⁴⁰ שהלשון מתירין לו פי' בלא התרת חכם ו – נשאל ר"ל בהתרת חכם. ואין מתירין לו – ר"ל בלא התרת חכם. ובשו"ע שם הביא יש מי שאומר שאם טועה ונהג איסור בדבר המותר, נשאל ומתירים לו בשלשה כעין התרת נדרים ואם יודע שהוא מותר ונהג בו איסור, אין מתירין לו אפילו כעין התרת נדרים, דהוי כאילו קבלו על עצמו כאיסורים שאסרתן תורה שאין להם היתר לעולם. ולשיטתם מתירים היינו בהתרת נדרים ואין מתירים פירושו אפילו על ידי התרת נדרים והמנהג כסברא ראשונה. ביאור הגר"א שם

⁴¹ שיורי ברכה שם.

⁴² שו"ע הרב תסח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ג' פעמים אינו צריך כלום ואומרים לו מותר שאינו בגדר נדר, כיון שלא גמר בלבו לעשות כן לעולם.⁴³

אולם אם רוצה לאכול בסעודת מצוה אין צריך התרה ומצוה לאכול, י"א משום שלא חל הנדר על כך⁴⁴. וי"א⁴⁵ שכל המתענה על דעת שיאכל בסעודת מצוה הוא מתענה וא"כ לא נדר על כך.

וי"א שכל שאינו חוזר בו ממנהגו לגמרי, אלא שעתה מחמת מה שאירע לו כגון סעודת מצוה או אם אירע לו איזה מיחוש ורצה לאכול היום, ולעתיד שוב חוזר למנהגו, ג"כ אינו צריך התרה. ומה שצריך התרה אינו אלא כשאינו בריא ורוצה לחזור לגמרי ושלא לשוב למנהגו לעולם, לכך צריך התרה⁴⁶.

לפיכך הרוצה לנהוג בקצת דברים המותרים, לסייג ופרישות, או שרוצה להחמיר במחלוקת הפוסקים⁴⁷ יאמר בלבו⁴⁸ בתחלת הנהגתו שאינו מקבל עליו כן בנדר, וגם יאמר שאין בדעתו לנהוג כן אלא בפעם ההוא או בפעמים שירצה, ולא לעולם.

מנהג אינו אלא שבכוונת המכוין קבלו עליהם כן ודעתם היה לנהוג כן לעולם, לא שנהגו כן במקרה או לסבת מה⁴⁹.

דבר שהוא מחלוקת הפוסקים ונהגו כדעת האוסר, עשאוהו כרבים וחייבים בו מן הדין עד שיעקור דירתו משם, ואין לו היתר באותה העיר, וגם הבא מחוץ לעיר וקבע דירתו שם, חייב לנהוג בו מן הדין אף על פי שלא נהג בו מקודם⁵⁰.

לפיכך הדר במקום שנהגו שאין אוכלים בו מצות מכוונה בפסח, או שאין אוכלים "שרויה" וכדומה⁵¹ אינו רשאי להתיר כל עוד דר הוא במקום זה ואסור במצות מכוונה.

אבל הנהגים איסור בדברים המותרים מחמת שסוברים שהם אסורים, ועכשיו נתברר שהוא מותר ומנהגן היה בטעות, או שנסתפקו בדבר ועכשיו שנתברר שמותר לא הוי כאילו קבלום בנדר. וכן אם היו סוברים שהוא איסור גדול ואח"כ נתברר שאין בו איסור כ"כ לא הוי נדר.

⁴³ ערוה"ש שם ד וכן משמעות לשון הפוסקים.

⁴⁴ משום דהוי דבר מצוה, והוי כמו שקיבל סך ימים להתענות ואירע בהדי שבת וי"ט שאינו חל הקבלה, ודוקא גבי נדר צריך התרה אם פגעו בהם שבתות וימים טובים וכו', אבל אם רוצה לחזור מחמת שאינו בריא בזה אין שום מצוה, כי כמה אנשים אף שאינם בריאים כל כך ואף על פי כן אינם אוכלים בשר ושתיים יין. בית הלל

⁴⁵ אבל הכא לא אסיק אדעתיה דכשלא יהא בריא לא יתענה והלכך צריך התרה ש"ך שם ס"ק ב

⁴⁶ דגול מרבבה ומובא בפ"ת ס"ק א

⁴⁷ מנ"א קסא א

⁴⁸ ערוה"ש שם ד

⁴⁹ ערך לחם שסבשם רשד"ם

⁵⁰ ערך לחם שם סעי' ב

⁵¹ ערוה"ש שם

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ואם אינו ידוע אם היה מנהג בטעות או מנהג ברור אם יש שום צד או שום הוכחה לתלות בטעות או שהוא מנהג גרוע אנו תולין, לפי שדבר זה הוא קל מאחר ששרשו מדרבנן אבל מנהג חשוב מסתמא היה כהוגן ובלי טעות⁵².

עיר שקיבלה על עצמה צריך חרטת כל העיר, ומדינה צריכה חרטת כל המדינה⁵³, ורובו ככולו⁵⁴.

אם רב העיר הנהיג איזה מנהג, ובני העיר סוברים שכך הוא הדין, לא שייך בזה דברים המותרים, שהרי הם לא ידעו מזה כלום. וכ"ש אם החכם סבור שכך הדין ולא כיון אל האמת, ודאי אינו מנהג כלל⁵⁵.

קהל בפני עצמו שבאו מעיר לעיר⁵⁶, הוי כאלו יושבים בעירם ונוהגים מנהגם. לפיכך המייסדים ישוב חדש ובאים לקבוע מנהג למקום, אם⁵⁵ רוב המייסדים באים ממקום אחד חייבים להמשיך מנהגם והמיעוט נטפל להם בין להקל בין להחמיר, ואפילו אם נתווספו אח"כ עוד תושבים ונעשו המיעוט רוב, ואם המייסדים מחצה על מחצה רשאים לקבוע באיזו מחצה שרוצים ואף לקולא.

קהלה⁵⁷ שנהגו בה לאסור דבר מה שנחרבה ונתישבה ע"י אנשים אחרים שנוהגים להקל במקומות שבאו משם, אין מחוייבים עתה להחמיר שמאחר שאנשיה כבר נתגרשו ממנה נתבטל מנהגם, ובפמ"ג מסתפק אפילו בנשאר בה קצת כיון שנתגרשו רובם אך למעשה בנשאר בה אפילו מיעוט כל שיש עדיין שם קהלה עליה, הבאים לשם מתחייבים לנהוג כמנהג המקום הזה, ואפילו הבאים לתוכה רבים ממנה נטפלים המה למיעוט שבה.

אולם אם הקהלה החדשה מתנהגת בפני עצמה, ואינה מתערבת עם הקהלה הישנה בעניינה אינה מחוייבת המנהג המקום.

וכן מצוי בקהלות הגדולות שנמצאים בהם כמה קהלות שכל אחת מתנהגת כפי מנהג אבותיה מדור דור.

והגדרת קהלה היא, שיש בה מנין וכל צרכי צבור כנהוג, כלומר ביהכ"נ שמתפללים בו בכל יום בצבור, ויש להם מו"ץ ומקוה, וכדומה כנהוג בכל קהלות ישראל.

בזמננו, כל הערים הגדולות שבכל מדינה ומדינה שבאו ונתקבצו שם הרבה קהילות יהודיות מגלויות שונות עם מנהגים שונים, יכולה כל קהילה וקהילה להתנהג⁵³ כמנהגיה, ואין היא נטפלת למנהג אנשי העיר שדרים בעיר דורי דורות. אולם מנהג

⁵² שיורי ברכה שם ס"ק ב

⁵³ גליון מהרש"א שם

⁵⁴ ערוה"ש ריד לו

⁵⁵ שיורי ברכה שם ס"ק ג

⁵⁶ ערך לחם שם

⁵⁵ שו"ת אנ"מ יו"ד ח"א סי' פ"א וח"ב סי' ט"ו.

⁵⁷ ביאור הלכה סימן תסח סעיף ד"ה והומרי

⁵³ שו"ת אנ"מ אבה"ע ח"א סי' נ"ט, יום טוב שני כהלכתו בנספח סעי' ה' בשם הגרש"ז אויערבאך שליט"א.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

או מנהגים שקיבלו אותו כל הקהלות הדרות באותה עיר או מדינה אין רשאים לשנות כגון הנחת תפילין בחול המועד בארץ ישראל שאין קהילה או יחיד רשאי לשנות.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>